

Lukáš 4,14-22a

1.

Svou mesiášskou činnost zahájil Ježíš podle evangelisty Lukáše dobře protestantsky, jako by byl jeden z nás, evangelických theologů: *kázáním*. Prvními slova, která dospělý Ježíš v jeho evangeliu, v evangeliu v jeho podání, pronesl, jsou slova starozákonního proroka, *biblický citát*. První Ježíšovou službou Božímu lidu byla služba *lektora*. Jeho první „vlastní slova“ je pneumatický *komentář* k přečtenému biblickému textu. Na oblíbenou otázkou fundamentální theologie – i já ji v přednáškách z Úvodu do evangelické theologie kladu – „Proč si křesťanská církev ponechala židovskou bibli jako svou bibli?“, lze spontánně odpovědět: „Protože Ježíš žil se Starým zákonem v ruce, tedy spíše v hlavě a v srdci.“ Autor prvního, prvního kanonického sepsání dějin církve nám v dnešní perikopě vykreslil Ježíšovo „nástupní kázání“ jako modelové křesťanské kázání: jako zvěstování toho, že mesiášská zaslíbení se DNES stala, se dnes STÁVAJÍ skutečností. Moje dnešní kázání bude *kázáním o kázání*, mým kázáním o Ježíšově kázání, které bylo kázáním na Druhého Izajáše. Tedy: *kázání na třetí*.

2.

V moci Ducha, Ducha svatého, jímž je Ježíš od svého křtu naplněn, se Ježíš vrací do *Galileje*, krajiny svého dětství a mládí. Svě krajany „učí“, tj. vyučuje je „náboženství“: překládá jim Písmo do jejich života. Činí tak „v jejich synagógách“ (Pinchas Lapide), tj. v židovských školách a modlitebnách. Pověst o něm se šíří – a je to pověst dobrá, „pozitivní fáma“. V rámci svého kazatelského turné přichází do *Nazaretu*, svého domovského města. Říkali mu, říkáme mu „*Ježíš Nazaretský*“, ne „*Ježíš Betlémský*“ či „*Ježíš Jeruzalémský*“. „Podle svého obyčeje“, jak byl uvyklý, „vešel v sobotní den do synagógy“. Chodil tedy do kostela. Nepatřil k oněm obrazoboreckým prorokům a reformátorům, kteří šmahem odmítají zavedenou bohoslužbu jako zinstitutionalizované, rutinní náboženství. Byl prost zlovyku studentů a učitelů theologie, kteří si nedělní kostel rádi odepřou, protože si přece můžeme doma přečíst – ne-li přímo sami napsat – lepší kázání, než je to, které bychom uslyšeli z kazatelny svého – často průměrného – faráře. Ježíšovo evangelium zaznívá, jak by řekl zvěčnělý profesor praktické theologie Josef Smolík, ve „svátostném prostoru“: Tam, kde Boží lid očekává Boží oslovení, protože se tu čte a vykládá Písmo, protože se tu lidé modlí a zpívají – jakkoli bývá ten náš výklad Písma nejednou zcestný a zpěv žalmů falešný. Jistě, Bůh může člověka oslovit kdekoli. Kdekoli, tedy přinejmenším *také* v kostele.

V synagóze Ježíš „povstane“ a využije jako (čestný?) host práva dospělých židů. Dá si podat svitek Písma, „knihu proroka Izajáše“, rozvine jej a přečte „druhé čtení“: přečíst vv 18-19. Nikdo ho k tomu, zdá se, nevyzval. Kdekdo to zřejmě očekával. Řekl jsem, že Ježíšova první

služba Božímu lidu byla služba lektora – tatáž služba, kterou jsou v řadě našich církví pověřováni „laici“, kterou nám dnes posloužil/a N.N. Zvolené verše z 63. kapitoly Izajáše nebyla stanovená perikopa. V církvích, kde si kazatel může (nebo musí) sám vybrat text kázání, hraje *volba biblického textu* pro nedělní bohoslužbu rozhodující roli. Lepší dobře zvolený text, po němž následuje špatné kázání, než dobré kázání, jemuž předcházela špatně zvolený text. Nebo ne? Ale nebudu lézt praktickým theologům do zelí. V liturgických církvích, kde texty volí (a předepisuje) církve, bývá položen důraz na samo *čtení* Božího slova. Lektor je uzavírá slovy: „Slyšeli jste slovo Boží.“ A bohoslužebné shromáždění odpovídá: „Bohu díky.“ Kázání pak může být – nemělo by, ale může být – vnímáno jako bonus, jako něco přidaného, něco navíc, často jako nahodilý konglomerát myšlenek: „Co mě nad textem napadlo“.

Evangelista nám ovšem nepodává sz text v přesném znění. Samozřejmě, Ježíš ho četl v originále, hebrejsky. Toho jsme sebe i Vás ušetřil. Evangelista ovšem necituje ani jeho zavedený řecký překlad, Septuagintu, nýbrž jeho volný převod, parafrázi. Ježíš se nechová jako „biblický křesťan“ (nebazíruje na doslovném překladu), ani jako historicko-kritický exeget (nepodává žádný studijní překlad), ani jako církevní pověřený bohoslužebným čtením. Něco řekne svými slovy, něco vynechá – kdyby takhle dnes četl/a z Bible N.N., asi bych ho/ji zarazil. Místo „obvazování ran zkroušených srdcem“ řekne trochu, ne, podstatně víc: „navrácení zraku slepým“. „Pomstu našeho Boha“ vůbec vynechá. Pak zabalí svitek, vrátí jej synagogálnímu sluhovi a zaujme pozici kazatele.

Po biblickém čtení prý v synagóze obvykle následoval volný převod liturgického textu do lidové řeči, z hebrejštiny do aramejštiny, a výklad tohoto textu, chcete-li: kázání. Tedy něco vzdáleně podobnému tomu, o co se tu teď pokouším já. Od (nekonečného) rozdílu kvalit odhlédneme, zaznamenáme rozdíly kvantit: Ježíš při kázání seděl, oči jeho posluchačů na něho byly upřeny a – nemluvil dlouho. Lukáš nám z jeho kázání zachytil jednu jedinou větu: „*Dnes se splnilo toto Písmo, které jste právě slyšeli.*“ Vlastně by stačilo, kdyby z něho zaznamenal jedno jediné slovo: DNES. Řečeno terminologií soudobé praktické theologie: Nazaretské kázání není výklad, *exegeze*, je to zvěstování, *kérygma*. (Mimochodem, přesně takto definuje kázání Bultmannův žák Ernst Fuchs: „Kázání není výklad, kázání je zvěstování.“ V kázání postupujeme přesně opačně než v biblické a historické theologii: usilujeme o to Ježíše odhistorizovat! – Alfred Dedo Miller, *Das Wesen der Predigt*, ve svazku *Aufgabe der Predigt*, 1971, 198) „*Dnes je Duch Hospodinův nade mnou. Dnes přináším chudým radostnou zvěst. Dnes vyhlašuji zajatcům propuštění. Dnes navracím slepým zrak. Dnes propouštím zdeptané na svobodu. Dnes zvěstuji léto Hospodinovy milosti.*“ To, co Hospodin slíbil, se splnilo. To, co lidé toužebně očekávali, je skutečností. Léto Páně je tu, čas milosti nastal. Chudí se mohou radovat. Vězni mohou vyjít na svobodu. Nemocným se navrací zdraví. Vzápětí zazní jásavé fanfáry, prostor se zalije světlem. Znáte Beethovenovu operu *Fidelio*? V jejím závěru je proslulá scéna, kdy se otevírají brány vězeňské pevnosti a zástup ujařmených vychází na svobodu; jejich oči si zvykají na přirozené světlo, údy na normální pohyby těla. Jsou volní, svobodní!

Evangelista nás zpravuje o první reakci Ježíšových nazaretských posluchačů. „Divili se slovům milosti“ a „všichni mu přisvědčovali“. Nikdo mu neskočil do řeči, nepřerušil jej nějakou námitkou, ať už zásadní nebo podružnou. V některých evangelických církvích je zvykem, že shromáždění odpovídají na právě vyslechnuté kázání společným hlasitým přitakáním: „Amen“. Nazaretští svému kazateli, zdá se, rovněž přitakávají. Tedy ne že by mě to příliš udivovalo. I dnes reagují náhodní posluchači našich kázání podobně. „Ano, pěkně jste to, pane faráři, řekl. Člověk potřebuje něčemu věřit, musíme mít v životě nějakou naději“ atd. Nejednou se mě účastníci křtu, svatby a zejména pohřbu ptali, že by si mě přišli znovu poslechnout, v kterém kostelu že kážu. Nikoho z nich jsem je už víckrát neviděl.

3.

Ordinační či instalační kázání bývá veřejným vyhlášením kazatelova programu. Ježíšův program zní: DNES se naplnila včerejší biblická zaslíbení. Křesťanské kázání je založeno na předpokladu, že *toto dnes* trvá *do-dnes*! Dnešní kazatel, inspirovaný tímtež Duchem jako dávný nazaretský kazatel, jako pradávný židovský prorok před ním a jako třetí evangelista po něm, sleduje jediný cíl: učinit z posluchačů, kierkegaardovsky řečeno, Ježíšovy současníky, účastníky a podílníky onoho *nazaretského dnes*. Ať už vyhráli volby populisté nebo realisté, sociálně slabí mezi námi se mohou radovat. Ať už vyhlásí současný prezident jakkoli omezenou amnestii, zajatci těch či oněch, toho či onoho, mohou žít jako svobodní. Ať medicína pokročí kupředu skokem nebo jen malými krůčky, nemocní mohou žít plnohodnotným životem zdravých lidí. Ať přijde Mesiáš už zítra nebo až pozítří, smíme žít v létě milosti Hospodinovy. Dnes. Amen.